

ΑΙ ΦΑΣΕΙΣ ΕΝ ΤΗ ΤΕΧΝΗ.

ΥΚ ἔστι πᾶν πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον, εἶπεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τοῦ Ἑκκλησιαστοῦ, ὅστις, κατὰ τὸν Ρενάν, ἦτο φιλόσοφος ἐπικούρειος· ὅς λαλήσει καὶ ἔρει· ἴδε τοῦτο καινὸν ἔστιν, ἤδη γέγονεν ἐν

τοῖς αἰῶσι τοῖς γενεμένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν. Οἱ λόγοι οὗτοι ἐφαρμόζονται εἰς πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην ἐνέργειαν, εἰς πάσιν τοῦ βίου περίπτωσιν καὶ εἰς πᾶν στάδιον δράσεως τοῦ ἀνθρωπίνου λογισμοῦ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ οἱ μέχρι παραδοξολογίας διατεινόμενοι καὶ ὑποστηρίζοντες ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ νεώταται καὶ καταπληκτικώταται ἐφευρέσεις, ἐφ' αἷς σιμνύνεται ὁ σύγχρονος πολιτισμός, ἦσαν ἐπικραλήψεις δοκιμώτεραι ἀποπειρῶν γενομένων εἰς χρόνους παναρχαίους, μὴ τελεσφορήσασαι δ' ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκείας τῶν μέσων.

Φυσικῶ τῷ λόγῳ τὸ δόγμα ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὴν τέχνην καὶ τοὺς διαφόρους αὐτῆς ρυθμούς. Ὅσον εὐρὺ καὶ ἂν εἶναι τὸ στάδιον αὐτῆς, ἢ διὰ τῶν αἰώνων ἀνακύκλησις τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν σκέψεων κατ' ἀνάγκην θά ὠδήγησεν πολλὰκις αὐτὴν εἰς τρίβον πεπατημένην ᾗδ'. Ὡστε πολλὰ καὶ νωτέρων τεχνουργιῶν καὶ θεωριῶν καὶ μεθόδων, τῶν θεωρουμένων τάχα ὡς ἄλλαν νεωτεριστικῶν καὶ τολμηρῶν, εἶναι ἀπομιμήσεις ἀκούσιοι, ἂν οὐχὶ σφετερισμοὶ ἐκ προθέσεως, ἐπιδείξεων καὶ προσπαθειῶν γενομένων παλαιότερον ἐν προηγούμενοις σταθμοῖς.

Οὕτως ὁ λεγόμενος ρεαλισμός, ἡ μέθοδος τουτέστι ἡ καθαρῶς τῶν πραγμάτων ἀπεικαστικὴ ἐν τῇ ζωγραφικῇ, διὰ τὰ περιορισθῶμεν εἰς αὐτὴν καὶ μόνην, περὶ ἧς ἡγέρθη πάταγος πολὺς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, εἶναι θεωρία προκαλέσασα ἤδη ἀγῶνας σφοδροὺς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα· γνωστότατα δ' εἶναι τ' ἀνέκδοτα περὶ τῆς μετοξὺ Ζεὺξιδος καὶ Παρρασίου ἀμιλλῆς περὶ τὴν ἀληθεστέραν ἀναπαράστασιν ἐμφύχων καὶ ἀψύχων ἀντικειμένων· γνωστὸν δὲ καὶ τὸ ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, οὗ τὴν ἀρουσίαν ἤλεγξεν ὁ Ἀπελλῆς, ὅτε ὁ μὲν ἡγεμὼν δὲν ἐπῆνεσε προσηκόντως τὴν παρά τοῦ λαίνεου τεχνίτου γραφεῖσαν ἐν Ἐρέσφει εἰκόνα, τὴν παριστώσαν αὐτὸν ἐφιππῶν, ὁ δὲ ἵππος εἰσαχθεὶς ἐχρεμέτισεν ἰδὼν τὸν ἐν τῇ εἰκόνι. «Ὡ

βασιλεῦ, εἶπε τότε ὁ Ἀπελλῆς, ἀλλ' ὅ γε ἵππος εἰσὶν ἐξουκὲ σου γραφικώτερος εἶναι κατὰ πολὺ.»

Ὅτε ἡ τέχνη ἦτο ἀκόμη εἰς τὰ σπάρχανα, τότε ἀξέστως ἀπεικονίζον οἱ ζωγράφοι τὰ διάφορα ἀντικείμενα, «ὥστε ἐπιγράφειν αὐτοῖς τοὺς γραφεάς, τοῦτο βοῦς, ἐκεῖνο ἵππος, τοῦτο δένδρον.» Ἀλλ' ὅτε ἐλεπτύνθη ἡ αἰσθησις καὶ προήχθη ἡ δεξιότης, ἐπιζητεῖτο ἡ ἀκρίβεια τῆς παραστάσεως καὶ προὐκαλεῖτο μάλιστα ἡ ἐξ αὐτῆς ἐντύπωσις διὰ μέσων ἐνίοτε παραδόξων. Ὁ Θίων ὁ ἐκ Σάμου ζωγράφος, ἀπεικόνισέ ποτε ὀπλίτην, δραξάμενον ἥδη τὰ ὅπλα καὶ ἐφορμῶντα κατὰ τῶν ἐχθρῶν. (Προβάλλεται δὲ ἐντεῦθεν ἥδη τὴν ἀσπίδα καὶ γυμνὸν ἐπίσειει τὸ ξίφος, φονδῶντι εἰσὶν ὡς καὶ σφάττειν βλέπων καὶ ἀπειλῶν δι' ἔλου τοῦ σχήματος ὅτι μηδενὸς φείδεται.) Πρὶν δ' ἐπιδείξῃ εἰς τοὺς περιέργους τὴν εἰκόνα τοῦ ζωγράφου, ἐπενόησε τὰ ἐξῆς· τάξας περ' αὐτὴν σαλπικιτὴν, πκρήγγειλεν αὐτῷ νὰ σημάνῃ τὸ παρορμητικὸν εἰς μάχην μέλος διάτορον καὶ ζωηρόν. «Ἄρα τε οὖν τὸ μέλος ἤκούετο τραχὺ καὶ φοβερὸν καὶ οἷον εἰς ὀπλιτῶν ἔξοδον ταχέως ἐκδοθησὺν μελφοδούσῃ σάλπιγγι καὶ ἐδείκνυτο ἡ γραφὴ καὶ ὁ στρατιώτης ἐβλέπετο τοῦ μέλους ἐναργεστέρην τὴν φαντασίαν τοῦ ἐκδοθησὺντος ἔτι καὶ μᾶλλον παραστήσαντος.» Πολύγωντος ὁ Θάσιος καὶ Διονύσιος ὁ Κολοσώνιος ἐπίσης τὴν αὐτὴν εἶχον τάσιν καὶ ἐπιμέλειαν ἐν τῇ ἐργασίᾳ τῶν. «Καὶ ὁ μὲν Πολύγωντος ἔγραψε τὰ μεγάλα καὶ ἐν τοῖς τελείοις εἰργάζετο τὰ ὅλα· τὰ δὲ τοῦ Διονυσίου πλὴν τοῦ μεγέθους τὴν τοῦ Πολυγωνώτου τέχνην ἐμιμέτο εἰς τὴν ἀκρίβειαν πάθος καὶ ἥθος, καὶ σχηματῶν χρῆσιν ἱματίων λεπτότητος κλπ.»

Τὰ περιστατικά ταῦτα ἀναφέρει ὁ Αἰλιανὸς ἐν τῇ Ποικίλῃ Ἱστορίᾳ, ἐνθα ἀναφέρονται καὶ ἄλλα περιεργὰ ἀνέκδοτα περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἐξεῶν καὶ τοῦ περὶ τὴν ἐργασίαν τρόπου διαφόρων περιωνύμων τῆς ἀρχαιότητος ζωγράφων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐξῆς περιεργὸν περὶ τοῦ Ζεὺξιδος, μαρτυροῦν ὅτι τὴν πραγματικότητα ἐξώθει ὁ καλλιτέχνης μέχρι σημείου λίαν παραδόξου καὶ ἐπωσοῦν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν σεμνότητα τῆς τέχνης του· διότι γράψας τὴν εἰκόνα τῆς Ἑλένης, ἐπέτρεπε τὴν θέαν αὐτῆς μόνον ἀντὶ ἀργυρίου, ἱκανῶς ἐκ τούτου πλουτήσας.

Οὐ γὰρ εἰκὴ καὶ ὡς ἔτυχε τοὺς βουλομένους ἀνέδῃν εἶναι αὐτὴν, ἀλλ' ἔδει ρητὸν ἀργύριον καταβαλόν, εἶτα οὕτω θεάσασθαι. Ὡς οὖν μίσθωμα τοῦ Ἡρακλειώτου λαμβάνοντος ὑπὲρ τῆς γραφῆς ἐκάλουν οἱ τότε Ἕλληνας ἐκεῖνην τὴν Ἑλένην Ἑταίραν. Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ εἰκὼν ἐκεῖνη τῆς παγκάλου γυναικὸς, ἥν τοσον ἀλλοκώτως ἐξήμεταλλεύετο ὁ ζωγράφος, ἦτο ὄντως θαυμαστὴ τὴν

Θέαν καὶ ἐρασιμωτάτη, διότι, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως, προῦκάλει τὸν ὀχυμασμὸν ὅχι μόνον τῶν ἀπείρων ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ καλλιτέχνου Νικιστράτου, ὅστις ἔμενε πρὸ αὐτῆς ἐξιστηκώς· ὅτε δὲ τις προσελθὼν τὸν ἠρώτησε διατί ὀχυμαζει τόσον πολὺ τὸ ἔργον, ὁ Νικιστράτος ἀπήντησεν: «οὐκ ἂν μὲ ἠρώτησας, εἰ τοὺς ἔμοις ἐρθαλμούς ἐκέντησο.»

Καὶ ταῦτα μὲν βεβαίως εἶναι ὁρῶντες, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ εἰδήσεις κυκλοφοροῦσαι παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις περὶ τῶν περιωνύμων τῶν ἀρχαίων χρόνων ζωγράφων· ὁ δὲ ἐρίμενος πλείονα καὶ οὐσιαστικώτερα δέον ν' ἀνατρέξῃ εἰς ἄλλας πηγὰς, καὶ δὴ εἰς τὸν Πλουτάρχου, εἰς τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Ἀθήναιον, τὸν Πλούταρχον, τὸν Φιλίστρατον, τὸν Λουκιανόν, ἐκ δὲ τῶν λατίνων εἰς τὸν Κικέρωνα, τὸν Κόιντιλιανὸν καὶ μάλιστα εἰς τὸν Πλίνιον. Ἐν αὐτοῖς θὰ εὕρῃ πληροφύριαν ἐπαρκεῖς περὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς τέχνης ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς ὅτε ἤκμασεν οἱ μεγάλοι αὐτῆς μύσται, ὁ Πολύγωντος ὁ ἀποκλήθεις ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος τῆς ἀρχιτέκτονος, «ἡθογράφου», κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, ὁ ἐκ Κολορῶνος Διονύσιος, ὁ Ζεῦξ, ὁ Ἀπολλίδωρος ὅστις πρῶτος, ὡς λέγεται, ἔγραψεν ἀνθρώπους καὶ πράγματα ὡς πραγματικῶς ἐφαίνοντο, ὁ Παρράσιος ὁ ἀποκλήθεις νομοθέτης τῆς τέχνης, ὁ Τίμωνθος, ὅστις διὰ τὴν δειξὴν τὸ μέγεθος κοιμωμένου Κύλλωπος, ὃν ἔγραψεν ἐπὶ ἄδικος μικροῦ, ἐξωγράφισεν, ὡς λέγει ὁ Πλίνιος, Σατύρους μικροὺς μετροῦντας τὸν ἀντίχειρα αὐτοῦ διὰ θύρσου, ὁ Σικωνίος Εὐπομπος, ὁ ἰδρυτής τοῦ Σικωνίου ἐργαστηρίου, ὁ εἰπὼν εἰς τὸν Λύσιππον «ἔχε ὡς ὑπόδειγμα τὴν εὐσίαν καὶ οὐχὶ τεχνίτην τινά», ὁ Πρωτογένης ὁ Καύνιος, Νικόμαχος ὁ Θηβαῖος, Εὐφράνωρ ὁ Ἰσθμῖος, ὁ μέγας Ἀπελλῆς, ὁ Ἀθηναῖος Νικίας ὁ γράψας τὴν Νεκυίαν, τὴν παρ' Ὀμήρου περιγραφομένην ζοφώδην τῶν νεκρῶν κατοικίαν, ἣν ἠρνήθη νὰ πωλήσῃ εἰς τὸν Πτολεμαῖον τῆς Αἰγύπτου ἐντὶ 60 ταλάντων, προτιμήσας νὰ δωρήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν γενεθλίον τοῦ πόλιν, ὁ Ἐχίων, ὁ Φιλοχάρης κλπ.

Θ' ἀνέυρῃ ἐν ταῖς πηγαῖς ταύταις πολλὰ τὰ περίεργα περὶ τῶν διαφόρων σχολῶν καὶ ρυθμῶν καὶ προτιμῶν καὶ τεχνουργιῶν, ὧν τινες εὗρον μιμητὰς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις καὶ περὶ συζητήσεων καὶ θεωριῶν ἐπὶ τῆς τέχνης παρεμφερῶν πρὸς τὰς διεξαγομένας ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, καὶ περὶ ἀγώνων συγκροτουμένων, ἕως ὅτου βαθμηδὸν ἐπὶ ἤλθε τῆς τέχνης ἡ παρακμὴ καὶ ἡ προσπάθεια περὶ τὸ διαπρέπειν διὰ τοῦ τολμηροῦ καὶ ἀλλοκότου, οἷα παρατηρεῖται καὶ σήμερον. Κατὰ τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην ταπεινὴν τῆς τέχνης περίοδον ἀνεφάνησαν καὶ οἱ λεγόμενοι παρ' Ἑλλήνων πορνογράφοι καὶ ρυπαρογράφοι, οἱ ἄσμενα τουτέστι ἀπεικονίζοντες θέματα πρὸς ἀκολασίαν, καὶ οἱ ἐκλέγοντες τὰ ταπεινά καὶ εὐτελεῖα πρὸς ἀπεικόνισιν, οἷοι περίπου οἱ ἐν τῶν νεωτέρων λεγόμενοι εἰδογράφοι, οἱ τ' ἀπεικάσματα τῶν ἀψύχων ἀντικειμένων προτιμῶντες.

Ἡ τεχνουργία τοῦ παρὰδόξου, τὸ ἄηθες καὶ τὸ ἀλλόκοτον τοῦ ρυθμοῦ καὶ ἡ παράβασις κανόνων κοινῶς καθιερωμένων παρετηρήθη κατὰ πᾶσαν ἐπο-

χὴν τῆς τέχνης. Καὶ ἐλέγχουσι μὲν ταῦτα ἐνίοτε πρωτοτυπίαν ἐμπνεύσεως καὶ αὐτοτέλειαν ἐν τῇ τέχνῃ, ἀλλὰ συνηθέστερον εἶναι ἐπίδειξις ἐξζητημένη, ἐπιδιώκουσα τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἐκπληξίν· εἶναι οἰονεῖ κωδωνισμὸς τοῦ κροτάλου τῆς περιδοῦσεως καὶ οὐχὶ ἤχος ἀναδιδόμενος ὑπὸ τῆς σεμνῆς φόρμιγγος τῆς τέχνης καὶ ἀποτελῶν μετὰ τῶν ἄλλων τὴν ἁρμονίαν, ἥτις ἐν αὐτῇ πρέπει νὰ δεσπόζῃ. Τὰ παράδοξα ταῦτα ἄλλως τε εἶναι θεμιτά, ἢ μᾶλλον ἀνεκτά, ὅταν ἐκδηλώνται ὑπὸ καλλιτεχνῶν μεγαλοφυῶν καὶ ὅταν συνυπάρχωσι μετ' ἀναμφισβητήτων δειγμάτων ἐξέχου πνεύματος καὶ περιφανοῦς ἱκανότητος.

Τοιοῦτος ἦτο ἐκ τῶν διασήμεν τῆς Ἰταλίας ζωγράφων τῶν παρελθόντων αἰώνων ὁ μέγας τῆς βενετικῆς σχολῆς τεχνίτης Παῦλος Καλιάρης, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Βερονέζε, συνακμάσας μετὰ τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος αὐτοῦ, κατὰ τὸν ΙΒ' δηλονότι αἰῶνα. Περί τοῦ μεγάλου καὶ παραδόξου τούτου καλλιτέχνου γράφει τὰ ἐξῆς νεώτερός τις ἐν Ἰταλίᾳ ἱστορικὸς καὶ κριτικὸς. «Εἶναι, λέγει, ὁ γοηγευτικώτατος τῶν βενετῶν ζωγράφων. Τὸν αἴστρον αὐτοῦ ἐξήπτον μεγαλοφυῶς αἱ πανηγύρεις, καθ' οὓς καιροὺς αὐταὶ ὠμύαζον πρὸς θριάμβους. Εἰς τοὺς πίνακας αὐτοῦ εἶναι ἀκόμη αἰσθητὴ οἰονεῖ τις ἀπήχησις μακρυνῆς τῆς βενετικῆς εὐθυμίας, τῶν φωταψιδῶν, τῶν πανηγύρεων, τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἱππικῶν ἀγώνων, τῶν νυκτερινῶν συναυλιῶν καὶ τῶν λεμβοδρομιῶν. Αἱ ἡλιακαὶ ἀκτῖνες αἱ ὑποτρέμονται ἐπὶ τῶν γλαυκῶν ὑδάτων τοῦ τενάγους κατοπτρίζονται εἰς τοὺς πίνακας του, οἵτινες ἀποπνέουσι τὴν φαιδρότητα καὶ τὴν ζωὴν. Ὁ Βερονέζε κέντηται τὴν ἀρρενωπὴν παρρησίαν τῆς μεγαλοφύας καὶ διὰ τοῦ μικροῦ του χρυσότηρος καὶ τῆς πλουσίας χρωματοθήκης δημιουργεῖ κόσμον ἐλαστικὸν καὶ ποικίλον, γυναικας πλήρεις ἡδυπαθείας καὶ χαυνότητος καὶ νεάνιδας ραδινὰς μὲ τὸ στόμα μειδιῶν καὶ τὸ μέτωπον αἰθριον, ξανθὰ μεράκια καὶ ἄιδρας ρωμαίλους, βλέμματα ὑποκεκρυμμένα καὶ ὄμματα φλογερά, παλλέσκους κόλπους γυναικείους καὶ σάρκας ἡλιοκαεῖς, πυγμαίους καὶ γίγαντας, ἡγεμόνας καὶ αὐλικούς.

«Ἀπεικόνισε ἐν εὐρυτάτῳ πίνακι τὸν ἐν Κανᾷ γάμον, μὴ ἀρυόμενος τὴν ἐμπνευσιν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλὰ βλέπων περὶ αὐτὸν, ἀναπαριστῶν ἐξαισίως τὸ ἀληθές, φαινόμενον ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, ζωγραφῶν τοὺς ἄνδρας καὶ τὸν ἱματιμὸν τῆς συγχρόνου αὐτοῦ ἐποχῆς, μὴ φροντίζων περὶ τῆς ἐννοίας, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐξαιρέτου τῆς μορφῆς τελειότητος, περὶ τῆς πλουσίας ἀρχιτεκτονικῆς τῶν ἐν τῷ βάθει κτιρίων, περὶ τοῦ ἰσχυροῦ χρωματισμοῦ. Οὕτω δὲ ἡ σύνθεσις τῶν συμπλεγμάτων εἶναι τόσον ἐπιτυχής, τόσον ζωντανὴ καὶ στίλβουσα ἡ χροιά, τόσον ἐνχρυσωμένως συγκεκρασμένοι αἱ ἀποχρώσεις, μετὰ τοσαύτης δὲ φιλοκαλίας καὶ εὐστοχίας διατεταγμένα τὰ δευτερεύοντα καὶ πάρεργα τῆς εἰκόνος, ὥστε ἀδυνατεῖ τις νὰ φαντασθῇ τι τελειότερον.

«Ὁ Παῦλος ἄφινεν ἐλευθέραν τὴν πτῆσιν καὶ τὴν φαντασίαν του, ἥτις ἡσμενίζετο εἰς παράδοξα τολμήματα· ὅθεν ἐξωγράφει παρὰ τὸν Σωτῆρα γυναικας γυμνάς καὶ ἀκολάστους, καὶ παρὰ τοὺς Ἀποστόλους ἄνθρωπον ἐκ τῆς ρινὸς τοῦ ὁποίου ρεεῖ

αίμα καὶ ὀπλίτας φέροντας στολήν γερμανικὴν. Ἐν ἔτει 1573 προσελήθη ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ δικαστηρίου τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως ἕπως παράσχη ἐξηγήσεις περὶ τῆς συνθέσεως τῆς εἰκόνης τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου, γραφείσης παρ' αὐτοῦ κατὰ παραγγελίαν τῶν μινυχῶν τῆς μονῆς τῶν ἀγίων Παύλου καὶ Ἰωάννου. Οἱ ἱεροεξετασταὶ ἐξενίζοντο καὶ ἐσλανδαλίζοντο βλέποντες ἀπεικονιζομένους ἐν τῷ Μυστικῷ Δείπνῳ τοῦ Κυρίου ὀπλίτας γερμανοὺς μετὰ δοράτων νεωτέρου σχήματος (hallebardes) καὶ ὑπηρέτας αἱμορροοῦντας ἐκ τῆς ρινός, καὶ γελοιοποιούς κρατοῦντας ἐν χερσὶ ψιττακοὺς καὶ τοὺς Ἀποστόλους καθιζήνοντας τοὺς ὀδόντας διὰ τῶν περονίων διὰ τῶν τοιούτων παραστάσεων τὸ σκεπτόν θέμα τρόπον τινὰ διεκωμωδεῖτο Ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης ὃν διέφευγον οἱ τοιοῦτοι λεπτοὶ συλλογισμοὶ ἀπήντησεν ὅτι «αὐτὸς ἐζωγράφει μορφὰς καὶ οὐχὶ ιδέας, ὅτι δὲ οἱ ζωγράφοι ἠδύναντο νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν ἐλευθερίαν ἣς ποιοῦνται χρῆσιν καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ παράφρονες (!)» καὶ ὅτι ἔγραφε τοὺς πίνακάς του «χωρὶς νὰ λαμβάνῃ τόσα πολλὰ πράγματα ὑπ' ὄψει του.» Καὶ τὸ μὲν Ἱερὸν Δικαστήριον ἐπέβαλε δι' ἀποφάσεώς του εἰς τὸν Παῦλον

νὰ τροποποιήσῃ τὸ ἔργον του ἄλλ' ἐκεῖνος ἀφῆκον τὸν πίνακα ἀναλλοίωτον ἐξηκολούθησε νὰ ζωγραφίσῃ «μὲ τὰς σκέψεις τὰς ὁποίας ἡ διάνοιά του ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ.» Καὶ μετὰ τρεῖς αἰῶνας βλέπομεν ἡμεῖς οἱ μεταγενέστεροι ζωντανὸν ἀκόμη τὸν μάγον ἐκεῖνον τοῦ χρωστήρος, μὲ τὸ εὐρύ του μέτωπον καὶ τὸ βαθύ του βλέμμα, μὲ τὰ χεῖλη διαστελλόμενα ὑπὸ μειδιάματος καὶ τὴν μορφήν καὶ τὸ ἦθος ἐμπλεον ἀγερώχου κομψότητος.»

Ἀλλὰ τοὺς ἀπομιμητὰς τῶν μεγάλων τῆς τέχνης διδασκάλων ἐσκόψε πικρότατα αὐτὴ ἡ παλαιὰ γραφικὴ, κατὰ τρόπον μάλιστα λίαν περιέργον. Ὁ Αἰλιανὸς ἀναφέρει ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἀνήγειρεν εἰς τιμὴν τοῦ Ὁμήρου νόον παρέρστηε δ' ἐν αὐτῷ τὸν ποιητὴν ἐν ἀγάλματι καθιζόμενον ἐν περιφανεῇ θέσει, κύκλω δὲ τὰς πόλεις τὰς ἐριζούσας περὶ τῆς γενετῆς αὐτοῦ. Γαλάτων δὲ ὁ ζωγράφος «ἔγραψε τὸν μὲν Ὁμηρον αὐτὸν ἐμοῦντα, τοὺς δὲ ἄλλους ποιητὰς, τὰ ἐμνησιμμένα ἀραιομένους.»

Εὐτυχῶς εἰς τὰς ἡμέρας μας ὁ ρεαλισμὸς ἐν τῇ ζωγραφικῇ δὲν ἐφθασαν ἀκόμη μέχρι τοιοῦτου ἀηδοῦς σημείου.

ΧΑΡΑΛΑΜΠΗΣ ΑΝΝΙΝΟΣ

